

Fortuna film præsenterer:

Kys mor, skat!

"Jeg vil elskes ... Alle mennesker vil elskes ...

Det er vel ingen
forbrydelse at man gerne
vil elskes. Er det?"

Kys mor, skat!

Danmark, 1990
46 min. 16 mm og video.

En film af Carsten Sønder.

Medvirkende:

ANNA LJCA

ANDREAS JOHNSEN

KJT GOETZ

ANNE METTE ROSENKJLDE

KAJA BRÜEL

PETER AALBÆK JENSEN

HANS OLSEN

KARJN L. LARSEN

Foto: JACOB BANKE OLESEN. Lyd: SJDSSEL AAS
MORTENSEN / TORBEN CHRJTJANSEN. Klipning: HENRJJK
FLEJSCHER. Musik: NJELS HAUGE.

Produceret af
Fortuna Film for Statens Filmcentral og Danmarks Radio med støtte
fra Det Danske Filmværksted, Egmont Fonden, Sygekassernes Helsefond.

Udlejning: SFC.

Film nr: VS-133. Video nr. VVS-133
Decimalnr: sp (30.17)

Kys mor, skat! - tre planer og tre traditioner.

Storbyen som et billede på korruption, forfald og fremmedgørelse har været dominerende i litteraturen siden Dickens' dage og i malerkunsten fra århundredets begyndelse, hvor motivet bliver centralt for de tyske ekspressionister. "Byens moderne lys, bevægelsen i gaderne - det er mine stimuli", skrev Kirchner, hvis billeder er fulde af dekadent sanselighed og neurotisk dynamik. Noget der bredte sig til tyvernes tyske film og derfra til Hollywood, hvor germanske flygtninge fra Det tredje Rige i fyrrerne og halvtredserne skabte det franskmændene siden kaldte Den sorte Film, film noir. Paranoid og romantiske historier om forbrydelsens og seksualitetens fordærv.

En stil og tematik der i vore dage har fået en renæssance med navne som Paul Schrader og Martin Scorsese og en film som "Taxi Driver", der blev lavet af de to.

Jndene der gik i gang læste Scorsese Dostojevskys "Optegnelser fra et Kælderdyb". En historie om et sygt, trodsigt og lidet tiltrækkende menneske set som en generationsrepræsentant. "Et moderne menneske i sin skrøbelige, irriterende tilstand", som det hedder. Hos Schrader og Scorsese er figuren blevet til en taxa-chauffør, der som en ensom, hævnens engel glider gennem storbyens Sodoma og Gomorra i sin blanke metalkiste. I kontakt med alle og enhver, der ønsker det, men samtidig isoleret

og indkroget i sig selv. Følelsesmæssigt hungrende og stækket på samme tid.

Akkurat som Vivian i Carsten Sønders "Kys mor, skat", der handler om den onde cirkel, der hedder svigtets gentagelse. Den svigtede der svigter. Den forrådt barn-dom overført til barnet. Gælden til den sorte amerikanske film i almindelig og til "Taxi Driver" i særdeleshed er indlysende, og filmen citerer da også i en bestemt scene - drengen der fra bilen ser de erotiske manøvrer som skyggespil på rullegardinet - direkte Scorseses film. Også hos Sønder er taxaen isolationens symbol og et billede på omskiftelighed og følelsesnihilisme. "Jeg vil gerne gøre alle tilpas", siger Vivian. Jobbet hun har valgt er ikke tilfældigt.

De dampende nattegader og kulminationens biljagt er en klassisk Hol-

lywood-konvention. Vi er i biffen. Men ud over forfølgelsesscenerne, som ligger i historiens fortid, er der et længere perspektiv tilbage, der fortæller om Vivians liv med sin dreng og hendes møder med en veninde, og endelig er der nutidsplanet, som tager form af en samtale mellem Vivian og en skolepsykolog om, hvad der førte til de tragiske begivenheder, hvori historien finder sin konsekvens.

Hvert af de tre planer har sit stilistiske udtryk. Mens bilscenerne er film noir er samtalen mellem Vivian og psykologen lagt an som cinema vérité. Den dokumentariske metode, hvor kameraet pågående og indiskret holder et ansigt i focus, til dets maske krakelerer og nøgenheden afdækkes. Men her altså stadig et stykke fiktion. Endelig er der flashback'ene til scenerne mellem Vivian og David og møderne med veninden,

der er optaget på video i reportagestil, som var de et pluk fra fjerneren. Et stykke virkelighed med en refereret virkelighed. Ikke en virkelig. Akkurat som virkeligheden er det for Vivian. Nok noget hun ser og erkender som det faktiske, men samtidig også noget der forbliver underligt fjernt og upersonligt for hende. Virkeligt men upåvirkeligt som begivenhederne på en tv-skærm.

Jbrugen af tv-teksturen - for det er selve den, der er hele virkningen - bærer "Kys mor, skat" mindelser om Steven Sønderbergs "Sex, Lies and Videotape" og Atom Egoyans "Family Viewing" i hvilken sidste et menneske opfatter sit liv som en fjernsynsforestilling, en stadig mere teknisk perfekt soap-opera, for tilskueren at se på biograflærredet som et stadigt mere finlinieret tv-billede.

De to nævnte film er dog næppe direkte forudsætninger for Carsten Sønder og

hans fotograf Jacob Banke Olesen. Udtrykket er snarere tidsbestemt. Et selvfølgelig billede på distancering. Skulle en egentlig stilistisk påvirkning i flashback'ene nævnes er det snarere John Cassavetes med hans forsinkede, improvisatoriske, upolerede og antiteatraliske metode. Den modsatte af såvel Scorseses som af den inkvisitoriske fremgangsmåde i dokumentarafsnittet.

Tre planer. Tre stilarter. Hver for sig gjort med artistisk sikkerhed af fotografen, der således gelejder publikum igennem tidsforskydningerne uden vildfarelser, og komponeret sammen med instruktøren ved at vove yderlighederne og fastholde det filmen er gjort af: Modstykker.

Niels Jensen,
Lærer på Den danske
Filmskole.

De mange svigt.

"Kys mor, skat", er en film, der efterlader mange kaotiske følelser. For den handler mest af alt om så væsentlige følelser som kærlighed og svigt. Og selv om mange af os ikke har været ude for lige så mange svigt som drengen David, er der jo ingen af os, der ikke i vores livsforløb har været udsat for svigt, eller som ikke selv har svigtet. Ikke mindst derfor sidder vi tilbage med dyb medfølelse med David og vrede mod moderen. Af mange grunde. Mest fordi han har brug for omsorg, forståelse og respekt og alligevel svigtes fuldstændig. Og den følelse kender vi jo alt for godt fra barnet inde i os selv. Men også fordi det er meget

svært at indrømme over for os selv, når vi svigter. I filmen er der mange, der svigter. Moderen, veninden, skolepsykologen, modernens kæresten osv. Men også David selv. Måske er dette nøglen til forståelsen af, hvorfor disse ting sker, hvorfor vi har så svært ved at gribe ind, især når det gælder børn, og hvorfor det kan være nødvendigt at gribe ind udefra.

For vi er frem for alt styret af følelser. Kun hvis vi er meget bevidste om følelserne, kan vi bruge vor fornuft. Allerede fra vi er meget små, har vi en fornemmelse af, hvad der er rigtigt og forkert i forhold til

vores forældre. Senere også i forhold til samfundets normer. Vi indretter os, for ellers bliver vores forældre vrede, og vi bliver bange for at miste deres kærlighed. Jo skrappe kravene er, jo større er risikoen for at miste. Men også hvis der hele tiden er risiko for at miste, f.eks. fordi den voksne igen og igen forsvinder, eller vi kan mærke, at de ikke holder af os, indretter vi os. Vi gætter på, hvad den voksne ønsker, bliver børn, der fungerer som veltilpassede voksne i håb om at vinde deres kærlighed. Men kun indtil vi bliver store nok til, at vi kan og må gøre oprør mod de krænkelser, vi har været udsat for. Har krænkelserne og kærlighedssvigtet i familien været tilstrækkeligt stort, bliver oprøret destruktivt. Pjæk, vold, kriminalitet, manglende evne til at sætte grænser i forhold til andre eller egentlig psykisk sygdom.

David er et af de alt for mange børn, der lider kærlighedssvigt. Han prøver at kompensere med den mulighed børn har, prøver at tilpasse sig. Han er den pæne dreng, der køber ind, holder aftaler, passer sin skole. "En lille mand i huset", som

moderen siger. Indtil ballonen revner. Og moderen står uforstående, for hun gør jo ikke andet, end hun altid har gjort. Men pludselig er reaktionen en anden. David har nemlig erkendt, at han bliver svigtet, lige meget hvor meget umage han gør sig. Og "vælger" nu en anden måde at få moderen i tale på.

I dette oprør bliver barnet - David - problemet, men det egentlige problem er den voksne. Det er barnet, der bliver til klient, men det skulle være den voksne. Hvis vi vil bryde den onde cirkel, den sociale arv, er det nødvendigt med nogle stabile personer, der tager sig af David. Men det er den voksne - her moderen - der skal ændre sig og genvinde barnets kærlighed. Hun skal gøre sig fortjent til barnets kærlighed. Det skal være barnet, der frit kan sige, at nu har hun gjort sig fortjent til mig. Og det kan hun kun ved at hun tør indse og føle følelserne fra det svigt, hun selv har været ude for.

J løbet af filmen føler vi vrede mod moderen, Vivian, fordi hun er voksen, hun er sjov og munter, hun klarer sig socialt og hun er den, der svigter. Vi kan næsten ikke bære at se, at

også hun følelsesmæssigt er som et lille barn, der stadig indretter sig efter andres ønsker. I håb om at kunne finde en kærlighed, der kan erstatte den kærlighed, hun aldrig fik. Med en far, der forsvandt, og en mor, der ikke eller sjældent viser hende interesse. Hun tør ikke se virkeligheden i øjnene, og tør ikke drage konsekvenser af de erfaringer hun faktisk har:

at hun netop ikke vinder kærligheden ved at "tåbe sig selv" og underkaste sig andre. Tør ikke, fordi det er for smertefuldt. Og ved at hun kan bruge David som trøst i de perioder, hvor andre igen har svigtet, tvinges hun ikke til at føle smerten. Og omvendt, fordi smerten er så stor, må hun sætte al kraft ind på at få David hjem, når andre svigter. Selv om der ikke er nogen tvivl om, at hun holder af drengen, at hun måske nok inderst inde ved, at hun handler forkert, kan hun ikke handle anderledes. Og fordi hun et eller andet sted godt ved det, bliver skolepsykologen "en psykostrisser". En magtfuld og farlig person hun helst skal undgå. Fordi hun inderst inde ved, hvordan

sammenhængen er, må reaktionen blive så voldsom, da David endelig konfronterer hende med virkeligheden.

Men også andre svigter. Veninden ved ikke at anmelde til myndighederne, på trods af at hun gentagne gange er vidende om, at drengen lades alene tilbage. Og faldt, da hun mener, at det sidste opgør er en sag mellem mor og søn. Svigter på samme måde, som vi andre ofte svigter, når vi ikke tør tage ansvaret for det, vi ser ske. Og skolepsykologen svigter ved ikke at tage konsekvensen af

sin viden: at moderen ikke er i stand til at tage ansvaret for sin søn, og at det vil ende galt. Hun svigter ved ikke at tvangsfjerne drengen, fordi hun resignerer og siger, at der nok ikke er skade nok på drengen til, at myndighederne vil sige ja til begæringen. Men drengen ville kunne tage hende alvorligt og vide, at hun mener det alvorligt. At hun ikke også bare er en, der bøjer af for moderens altdominerende krav. Men han får ikke denne støttetil at forlade

moderen, som han jo i virkeligheden kan fra 12-14 års alderen, hvor han har livserfaring nok til at vide, at der ikke er andre udveje.

Hvorfor svigter hun? Mon ikke den centrale forklaring er, hvor Vivian spørger skolepsykologen, om hun selv har børn, og hun svarer ja. Selv om vi skulle tage barnets parti, indlever vi os erfaringsmæssigt næsten kun i de voksnes behov. For tænk, hvis det nu var mit barn, der blev fjernet. Et fænomen, som ikke mindst den norske socialrådgiver Kari Heap har påpeget igen og igen i sit arbejde med forsømte familier. Men også et fænomen, der kan ændres, så vi tør tage ansvaret, arbejdsmæssigt og privat.

Jeg har i årenes løb mødt alt for mange David'er. På Døgntakten, på Ungdomsklinikken, i fængsler, på psykiatriske afdelinger og i min psykoterapeutiske praksis. Og det er svært at bære, for de kunne være blevet hjulpet tidligere. Hvis andre voksne og i videste forstand

samfundet turde indse, at forældre ikke ejer deres børn. Børn er selvstændige individer, som forældre skal tage sig kærligt, respektfuldt og omsorgsfuldt af. Det sker i langt de fleste tilfælde, men når det ikke sker, er det nødvendigt at andre griber ind, når børnene på deres måde gør opmærksom på, at der er noget galt. Kun på denne måde kan vi hindre den sociale arvs onde cirkel.

Men det skal være et moderne samfund, der griber ind. Et samfund, der har stabile tilbud til børnene og de unge. Et samfund, der ikke blot forlænger rækken af svigt. Det sker i alt for stort omfang i dag, hvor institutioner og andre instanser, der faktisk kan og har ydet en stor indsats i forhold til børnene, lukkes med forskellige begrundelser. Vi ved det. Vi mangler blot at handle ansvarligt.

Birgit Petersson,
Speciallæge i psykiatri,
universitetslektor, forfatter af bøger og artikler.

Hvornår er børns og unges

tarv eller velfærd truet?

Det er svært for danske almindelige forældre at forestille sig, at det kan være nødvendigt, at et barn ikke bor hjemme, og det måske kan blive nødvendigt at flytte barnet imod forældrenes vilje. De tætte bånd imellem børn og forældre, almindelige forældres personlige engagement og ansvar for børnenes udvikling, gør det for almindelige forældre følelsesmæssigt meget provokerende at forestille sig at ens barn ikke kan bo hjemme.

Mange vil derfor helst fortrænge sådanne overvejelser eller benægte, at noget sådant kan ske. Diskussioner om placering af børn udenfor hjemmet bliver derfor ofte meget følelsesladede og præget af ideologi fremfor hverdagens virkelighed.

For 16-17000 børn og unge er det imidlertid hverdagens virkelighed, at de ikke bor hjemme, men på døgninstitution eller i familiepleje eller

deltager i et socialpædagogisk projekt (f.eks. kollektiver, skibsprojekter).

Det er kun 5-600 af disse børn og unge, der er placeret udenfor hjemmet uden samtykke fra forældrene.

I medierne svirrer ofte dramatiske tal om, at 16-17.000 er tvangs-anbragt, men det er usandt og en myte. For det første er langt de fleste børn og unge

placeret med forældrenes samtykke, og for det andet inkluderer tal på 16-17.000 over 2.000 unge, der er over 18 år, over 3.000, der bor på kost- eller efter-skole, ca. 600 unge, der bor på eget værelse, over 4.000 børn, der er placeret udenfor hjemmet af rent forsørgelsesmæssige grunde (f.eks. børn af enlige forsørgere, der er indlagt på hospital, børn hvis forældre er døde).

Døgnanbringelsesmulighederne er mange og varierede. Mange børn og unge er anbragt i familiepleje, mange bor på døgninstitution. Der er mange typer døgninstitutioner fra specialiserede (spædbørneobservations-hjem, skole- og behandlingshjem, specialdøgninstitutioner for børn

og unge med særlige vanskeligheder som f.eks. infantil psykose, forskellige handicaps m.m.) til døgninstitutioner, der er mere distriktsorienterede og generelle, og indrettet til at tage mange forskellige problemer indenfor et afgrænset område. I de senere år har man forsømt at forebygge døgnanbringelser ved at oprette institutioner,

der tager sig af familiebehandling, daginstitutioner med særlige behandlingsmuligheder for både børn og forældre, nærmiljøinstitutioner m.m.

Der er også mange myter om, hvordan det er at være i familiepleje eller på en døgninstitution. Myter med rødder

i en nu heldigvis fjern fortid, hvor døgninstitutioner var præget af en meget restriktiv opdragelse, kunne være meget store og med familieplejer, hvor det følelsesmæssige klima var koldt. Men sådan ser nutidens døgninstitutioner og familieplejer ikke ud, men det kender mange almindelige mennesker naturligvis ikke. Placering udenfor hjemmet er nu led i en samlet indsats i et barns eller en ungs

udvikling i forhold til dets oplevelser i fortiden, dets her og nu-virkelighed og dets fremtidsmuligheder, og en indsats ikke blot i forhold til barnet, men også i forhold til dets familie. Men nemt er det aldrig, hverken for barnet eller familien at skulle hjemmefra, og nemt er det ikke at være hjemmefra. I langt de fleste tilfælde sker der dog en positiv udvikling, så det er også en myte, at det at være placeret udenfor hjemmet fører til ulykker, kriminalitet m.v. Langt de fleste børn og unge styrkes faktisk og undersøgelser bekræfter dette. Men desværre er der en mindre gruppe børn, som fortsat har det svært. Det er typisk børn, hvor de første leveår har været vanskelige, og børn, hvor forældrene og forskellige offentlige myndigheder ikke kan blive enige. Med mange skift i børnenes tilværelse som resultat.

Når man, d.v.s. både forældrene og forskellige fagfolk, omgås og skal hjælpe børn, er det vigtigt at prøve at se tilværelsen med barnets øjne og forstå, hvordan barnet oplever sine omgivelser. Det kan være svært, dels fordi børn ikke blot fortæller om deres liv og deres oplevelser med ord, som forstås af

voksne, men mindst lige så meget og nuanceret uden ord ved deres adfærd. Det kræver, at den voksne skal kunne leve sig ind i barnets oplevelse og fortolke oplevelsen, så den kan bruges til at finde ud af, hvordan man bedst muligt hjælper og støtter barnet. Forståelsen og fortolkningen af barnets signaler er den børnesagkyndiges fag, men det kan være svært både at forstå barnets "sprog", og svært at frigøre sig fra egne holdninger om moral og etik. Men ved en konkret beskrivelse af barnets udvikling både med hensyn til funktion, sociale relationer, personlighedsudvikling og dets omgivelseres interesse, engagement og muligheder, lykkes det dog i de fleste tilfælde at give en tilstrækkelig samlet vurdering af, om barnets tarv eller velfærd er truet, og på baggrund heraf komme med forslag til handling.

Hvis barnet har været ude for mere enkeltstående vanskeligheder og grænseoverskridelser, som er oplevet ubehageligt, er dets tarv truet, såfremt dets personlighedsudvikling ikke er skadet eller alvorligt truet. Hvis også personlighedsudviklingen er truet eller allerede skadet, eller

barnet er blevet påført en egentlig sygdom, må dets velfærd siges at være truet, da det så handler om en egentlig ulykkelig barndom. Selv om det er svært, må det også nøgternt erkendes, at der er forældre, hvis omsorgsevne ikke er aktiv, og i nogle tilfælde slet ikke eksisterer. Det er typisk forældre med svær sindssygdom, svært misbrug af alkohol eller narkotika eller svær karakterafvigelse. Hos andre er omsorgsevnen "hvilende", og det er da opgaven at forsøge at "varme" omsorgsevnen op ved praktisk hjælp og behandling og støtte under hensyntagen til barnets personlighedsudvikling. Det må ikke ske på bekostning af barnets udvikling, da det viser sig, at det ikke nytter at "behandle den voksne med barnet", som nogle har troet ved f.eks. forældre med sindssygdom og misbrug. I andre tilfælde er forældrenes omsorgsevne og interesse vældig aktiv, men med negativ involvering i barnets personlighedsudvikling. Det er typisk forældre, der selv har haft en vanskelig opvækst, og som derfor har svært ved at tilsidesætte egne behov i forhold til barnets, og derfor ofte kommer til at svingte barnet. Det offentlige (ofte social- og sundhedsforvaltningen, skoler,

institutioner) skal her naturligvis forsøge at hjælpe forældrene til at ændre den negative involvering i barnets tilværelse til en positiv. Det kan f.eks. ske gennem praktiske foranstaltninger som bedre bolig, bedre arbejde, revalidering, men også personlig støtte ved psykologisk behandling, behandling af evt. misbrug m.m. Igen er det her vigtigt ikke at forsøge at behandle den voksne med barnet. Barnets personlighedsudvikling må prioriteres højest. Endelig kan der være forældre, hvis omsorgsevne er aktiv, og som positivt involverer sig i børnenes udvikling, men som p.g.a. ydre materielle årsager (arbejdsløshed, dårlig økonomi og bolig) er kommet i vanskeligheder. I disse tilfælde skal det offentlige ikke blande sig i forældrenes opdragelse og omsorg for barnet, men hjælpe med de ydre materielle vanskeligheder.

Det er social- og sundhedsforvaltningen i den kommune, hvor barnet bor, der har ansvaret for at tilrettelægge en handlingsplan og iværksætte den nødvendige hjælp. Kommunen har en generel tilsynspligt med hensyn til de forhold, hvorunder børn lever, men det er vanskeligt at opfylde denne tilsyns-

pligt, hvis ikke social- og sundhedsforvaltningen får gode og ærlige oplysninger fra de mennesker - både forældre og deres netværk og offentlige ansatte - der kender børnenes dagligdag og livshistorie.

Der står derfor også i bistandslovens § 20 at den, der får kendskab til, at et barn under 18 år fra forældres eller andre opdrageres side, udsættes for vanrøgt eller nedværdigende behandling, eller lever under forhold, der bringer dets sundhed eller udvikling i fare, at denne har pligt til at underrette det sociale udvalg. Offentlig ansatte har en skærpet underretningspligt, hvor de skal underrette det sociale udvalg (i daglig praksis kommunens social- og sundhedsforvaltning), hvis de blot får kendskab til forhold, der giver formodning om, at en person har brug for social bistand.

Underretningspligten er nødvendig, men svær, ofte p.g.a. personlige holdninger med hensyn til moral og etik og generelle holdninger om ikke at blande sig i andres privatliv og også p.g.a. myten om social- og sundheds-

forvaltningens straf-fende og kontrollerende aktivitet. Men underretningspligten er alvorlig ment, hvorfor man faktisk kan straffes med bøde eller hæfte, hvis man ikke overholder den.

Det drejer sig om en underretningspligt med henblik på at få hjælp og ikke en anmeldelsespligt med henblik på straf. Social- og sundhedsforvaltningen har kun med hjælpeforanstaltninger at gøre, ikke med straf, som er politiets, anklagemyndigheden og domstolenes op-

gave. Der er brug for meget mere åbenhed om de mange muligheder, der faktisk findes for at hjælpe inden det er for sent, og derved afmystificere myten om den onde socialforvaltning, der kun fjerner børn, og er "socialstrissere". Der er mange muligheder for hjælp, inden man når til overvejelser om placering udenfor hjemmet, og det er vigtigt, at social- og sundhedsforvaltningen underrettes i god tid, så man kan forsøge en egentlig forebyggelse af alvorligere vanskeligheder.

Der er brug for meget mere åbenhed

og debat om børn og børnefamiliers situation, både i den helt almindelige dagligdag, men også når der er vanskeligheder. En åbenhed og debat, der ser tilværelsen med børnenes øjne og prioriterer børnenes fremtidsmuligheder fremfor kortsigtede økonomiske, fagpolitiske, moralske og politiske vurderinger.

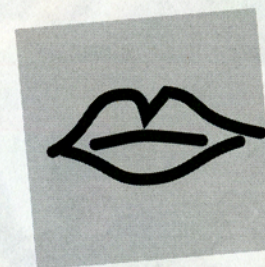
Et socialministerielt udvalg arbejder med disse ting med henblik på evt.

ændringer i bistandsloven, herunder at der altid udarbejdes en realistisk handleplan i samarbejde mellem forældre og social- og sundhedsforvaltningen, og at denne handleplan skal tage udgangspunkt i barnets egen ople-

velse af sin tilværelse og sin livshistorie og skal stile mod en fremtid med bedre muligheder for barnets funktion, velbefindende og sundhed i bred forstand.

Niels Michelsen,
Overlæge.

Denne pjece er udgivet af SFC, 1990 og udleveres gratis i forbindelse med filmen. - Henvendelse:

**Statens Filmcentrals hovedkontor, Vestergade 27,
1456 København K, 33 13 26 86**

eller til **Jyllandskontoret,**

Lundingsgade 33, 8000 Århus C, 86 13 28 00.

Grafik, læg-ud & sats: Morten Vest

